

Saatuani etukäteen tutustua tohtori Olavi Borgin laatimaan vastineeseen esitän toimituksen ja hänen luvallaan sen johdosta muutamia kokoa-via päätelmiä. En tosin ole vieläkään vakuuttunut siitä, että arvosteluni siltä kuudesosalta, johon puheena olevat huomautukset liittyvät, ansaitsisi enempää julkista huomiota. Pääargumenttini arvostelussa olivat aivan toisaalla eikä tohtori Borgilla ole niiden johdosta paljoa huomauttamista. Näin jälkeinpäin saatan vain täsmentää eräitä esittämiäni huomautuksia.

Ensiksikin valitan sitä, etten jo itse erottanut harvoja maininnanarvoisia «virheitä» lukuisammista «epäselvyyksistä» kuten hyvin olisin voinut tehdä. Tarkoitukseni ei silloin olisi jäänyt tekijän arvailtaviksi, joka ilmeisestikin on tulkinnut huomautuksia helposti voitavan pitää painavampina kuin syytä on. «Virheitä» tehdään sekä tietämättömyydestä että huolimattomuudesta, kuten kouluajan saksankielen kokeista hyvin muistamme, ja tässä on todella useimmiten kysymys vain epäselvistä sanonnoista, joiden perusteella lukija voisi saada asiasta virheellisen käsityksen, eikä suinkaan virheellisestä esityksestä. Itse puolestani en näe kritiikissä minikäänlaista viittausta esim. asiantuntemuksen puutteeseen, enkä ole kuullut kenenkään muunkaan pitäneen tekemiäni huomautuksia vakavina. Vastineen sisältö nähdäkseni juuri osoittaa kaipaamani tarkistukset asiallisiksi — jos teosta tutkimuksena käsitellään — eikä poista teoksen perusvikaa, ohjelmien taustan ja sisällön analysoinnin jäämistä suotta keskeneräiseksi. Nyt tutkimukseksi katsottava osa jää pahasti epäsuhteiseksi.

Voinen olla lyhytsanainen puuttuessani eräisiin yksityiskohtiin, varsinkin kun olemme yksityisesti asiasta jo useasti keskustelleet ja todenneet itsekullakin olevan aihetta täsmentää sanontojaan. Viittaa vain siihen eroon ajatuksissamme, että esim. maalaisliiton nimen osalta Borg puhuu lähinnä epävirallisesta, mutta itse puhun sen virallisesta käyttöönotosta, joka kuten käyttämästäni lähteestä olen tekijälle osoittanut, tapahtui vasta v. 1919. Eiköhän toisaalta SKP:n ja SKDL:n ilmestyminen Suomen poliittiseen elämään vuonna 1944 sentään aiheuttanut käänteentekeväen poliittisen muutoksen eikä merkinnyt vain «hyvin tutun ilmiön uudelleen heräämistä»? Todella tärkeä eron tekeminen arvoarvostelman ja arvosta lausutun arvostelman välillä taas on juuri sitä, mitä tarkoitan: ellei jostain syystä pidetä välttämättömänä käyttää tarpeeksi sanoja tai ole riittävästi

tilaa käsitteen käyttötavan selvittämiseksi, voi olla parempi turvautua esim. sitaatteihin omien käsitystensä erottamiseksi muiden käsityksistä (vrt. «vapaussota» ja «oikeistoporvarillisuus»). Silloin ei lukijankaan tarvitse varmuuden vuoksi hakea tarkempaa dokumentaatiota muualta.

Toistan vielä, etteivät Borgin luettelemat kohdat näinkään kokonaisuutena olleet arvosteluni oleellisin osa, eivät laajuudeltaan enempää kuin painavuudeltaankaan, ja että tämän puolen olisin hyvin voinut sivuuttaa vielä pelkistetympin. Pääpaino arvostelussani oli todellakin teoksen käyttökelpoisuudessa puolueohjelmien kokoelmana. Malttavaisella kypsyttelyllä ja johdonmukaisella jäsentelyllä hyvän idean toteutuksesta olisi varmasti kertakäsittelyllä tullut täysipainoinen lisä «joka miehen käsikirjastoon».

Asiantuntijan on aina vaikeata päästä sellaiseen asioiden yksinkertaiseen esittämiseen, joka on ainakin osittain ollut Borginkin tavoitteena. Tällainen popularisoiminen olisi tavallistakin tähdellisempää sillä vaikeasti omaksuttavilla käsitteillä ja metodeilla operoivalla valtio-opin suunnalla, jota tekijä edustaa.

*Martti Noponen*